

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, vapaasta sivistystyöstä annetun lain 12 a §:n muuttamisesta sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännösten muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2013 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, vapaasta sivistystyöstä annetun lain 12 a §:n muuttamisesta sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännösten muuttamisesta (HE 115/2013 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Merja Leinonen ja hallitusneuvos Marja-Riitta Pönkä, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallintojohtaja Matti Lahtinen, Opetushallitus

- oppisopimusjohtaja Anne Vuorinen, Keudan oppisopimuskeskus
- varapuheenjohtaja, rehtori Riitta Konkola, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto ARENE ry.
- kehittämisspällikkö Nina Lahtinen, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- erityisasiantuntija Päivi Väisänen-Haapanen, Suomen Kuntaliitto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Suomen museoliitto ry
- Suomen Sinfoniaorkesterit ry
- Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto
- Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- Elinkeinoelämän oppilaitokset ry ELO
- Vapaa Sivistystyö ry (VST)

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain yk-

sikköhinnan laskemista koskevia väliaikaisia vuoden 2015 loppuun voimassa olevia säännöksiä muutettaisiin niin, ettei vuonna 2014 tehtäisi kustannustason muutoksesta aiheutuvia tarkis-

tuksia lukiokoulutuksen, ammatillisen peruskoulutuksen, ammattikorkeakoulujen ja opetustuntikohtaisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen keskimääräisiin yksikköhintoihin, ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhintaan eikä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla perusopetuslain mukaisesti toimitoihin myönnettävään rahoitukseen. Myöskään ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen investointien rahoitusjärjestelmän siirtymäkauteen liittyviin euromääriin ei tehtäisi kustannustason muutosta.

Lisäksi lakiin lisättäisiin samoin väliaikaisesti säännökset lukioden ja ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan alentamisesta vuonna 2014.

Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaa koskevaa väliaikaista säännöstä muutettaisiin siten, että yksikköhinnan laskennan perusteena käytettävä euromäärä vuonna 2014 olisi 91,2 prosenttia ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta.

Ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintaa koskevaan säännökseen lisättäisiin uusi momentti, jonka mukaan oppisopimuskoulutuksen järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon osan yksikköhinta olisi oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen

peruskoulutuksen yksikköhinnan suuruinen silloin, kun rahoituksen perusteena oleva oppisopimus tehdään alle 25-vuotiaalle vailla perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeistä tutkintoa olevalle.

Teattereille, orkestereille ja museoille vuosille 2012—2015 kohdistettu säästövaikutus muutettaisiin pysyväksi. Lisäksi lakiin lisättäisiin väliaikaisesti säännös, jonka mukaan museoiden, teatterien ja orkestereiden yksikköhintaan ei tehtäisi kustannustason tarkistusta vuonna 2014.

Lakiin lisättäisiin väliaikainen pykälä, jonka mukaan Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhluvuoden merkkihankkeessa olisi mahdollista poiketa lain perustamishankkeen valtionavustuksia koskevista säännöksistä.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain yksikköhintaa koskevaa väliaikaista säännöstä muutettaisiin niin, ettei yksikköhintoihin tehtäisi kustannustason muutoksesta aiheutuvia tarkistuksia myöskään vuonna 2014.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen mukaan kustannustason muutoksesta aiheutuvia tarkistuksia ei vuonna 2014 toteuteta lukiokoulutukseen, ammatilliseen peruskoulutukseen, ammattikorkeakoulutukseen, opetustuntikohtaisesti rahoitettavaan taiteen perusopetukseen, ammatillisten erikoisoppilaitosten yksikköhintaan eikä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla toteutettavaan perusopetuslain mukaiseen opetukseen. Lisäksi teatterien, museoiden ja orkesterien valtionosuuksien indeksit jäädytetään ensi vuodeksi. Kulttuurilaitosten valtionosuuksista vuosiksi 2012—2015 tehdyt säästöt jäävät myös pysyvästi voimaan. Vapaan sivistystyön

yksikköhintojen kustannustason tarkistuksia ei myöskään toteuteta vuonna 2014.

Kyseessä on pääosin valtiontalouden tasapainottamistarpeesta johtuva säästöihin pyrkivä lainsäädäntö. Esityksen sisältämien kustannustason muutoksia koskevien tarkistusten tekemättä jättämisestä aiheutuu valtionosuuksiin yhteensä noin 54 miljoonan euron vaikutus. Lukio- ja ammattikorkeakoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan alentamisen arvioidaan alentavan valtion ja kuntien rahoitusta vuonna 2014 yhteensä noin 36 miljoonalla eurolla ja ammatillisen koulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan alennuksen valtion ja kuntien rahoitusta noin 26 miljoonaa euroa. Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhin-

nan kertoimeen tehtävä muutos vähentää lisäksi koulutukseen kohdennettavaa valtion rahoitusta noin 4 miljoonaa euroa. Oppisopimuskoulutusta koskeva muutos lisää vuosittaisia kustannuksia arviolta 5,4 miljoonaa euroa, josta valtion osuus on 2,3 miljoonaa euroa ja kuntien osuus 3,1 miljoonaa euroa. Valiokunta on huolestunut siitä, toteutuuko hallituksen tavoite nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi vuoteen 2020 mennessä.

Koulutus. Valiokunta pitää erittäin myönteisenä ehdotusta siitä, että osana nuorisotakuun toteuttamista lisätään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 25 §:ään uusi 7 momentti, jonka mukaan oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon osan yksikköhinta olisi oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhinnan suuruinen silloin, kun rahoituksen perusteena oleva oppisopimus tehdään alle 25-vuotiaalle vailla perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeistä tutkintoa olevalle. Oppisopimuskoulutus on yhteiskunnan kannalta kokonaistaloudellinen tapa lisätä osaamista maassamme, ja valiokunnan mielestä tällä ehdotuksella edistetään nuorten oppisopimusten määrän lisäämistä. Tarkoituksena myös on, että koulutuksen järjestäjä huolehtii nykyistä kattavammin nuoren oppisopimusopiskelijan ohjauksesta ja tuesta.

Valiokunta on huolestunut näiden valtionosuuksien leikkausten vaikutuksista opetus- ja kulttuuritoimeen. Kustannustason tarkistusten tekemättä jättämisen vuoksi koulutuksen järjestäjäkunnat ja muut koulutuksen järjestäjät ja oppilaitosten ylläpitäjät joutuvat edelleen vuonna 2014 sopeuttamaan toimintansa vuoden 2012 valtionosuuksien tasolle. Tämän lisäksi keskimääräisen yksikköhinnan aleneminen edellyttää koulutuksen järjestäjiltä toiminnan sopeuttamista käytettävissä olevien resurssien määrään, toiminnan tehostamista, kustannusten alentamista ja järjestäjäverkon rakenteellisen kehittämisen toimenpiteitä.

Valiokunta on huolestunut lukiokoulutuksen rahoituksesta. Hallituksen talousarvioesityksen

mukaan lukiokoulutuksen uudistamisella turvataan lukiokoulutuksen laatu ja saavutettavuus ikäluokkien pienentyessä. Valiokunta uudistaa lausumansa (SiVL 9/2013 vp — VNS 3/2013 vp, VNS 4/2013 vp, SiVL 18/2013 vp — HE 112/2013 vp) siitä, että lukiokoulutuksen tilanne tulevina vuosina on huolestuttava etenkin, kun lukion valtionosuuden yksikköhinta on jo niin matala, että lukiokoulutuksen saatavuus ja laatu voivat vaarantua. Hallituksen esityksen mukaan lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta alenee 4,18 prosentilla. Lukioiden käytännössä tämä saattaa johtaa siihen, että valinnaisuus kaventuu ja ryhmäkoot kasvavat.

Valiokunta on myös useassa kannanotossaan todennut, että lukiota tulee voida käydä kotona asuen. Valiokunta muistuttaa siitä, että lukion aloittavat opiskelijat ovat useimmiten noin 16-vuotiaita eikä sen ikäisenä ole opiskelijoiden itsensä kannalta hyvä asua esim. asuntolassa.

Valiokunta toteaa myös, että työpajatoiminta ja perusopetuksen lisäopetus ovat täydentävää toimintaa eivätkä ne voi korvata toisen asteen koulutuksen säästöistä aiheutuvia saatavuusongelmia. Epätarkoituksenmukainen kehitys lisää kuntien ja valtion kustannuksia ja lyhentää työuria päinvastaisista tavoitteista huolimatta. Lukiokoulutuksen yksikköhintaleikkauksen lisäksi ammatillisen koulutuksen yksikköhinnan 1,6 prosentin leikkaus saattavat vähentää lähiopetuksen määrää ja lisätä koulutuksen keskittymistä, mikä heikentää osaltaan koulutuksen saavutettavuutta.

Valiokunta on huolestunut siitä, että ammattikorkeakouluihin kohdistetut säästöt ovat muodostuneet ammattikorkeakouluille raskaiksi. Osa niiden rahoituksen leikkauksista toteutetaan opiskelijamääriä vähentämällä. Yhtenä syyinä opiskelijamäärien vähentämiseen on ikäluokkien pienentyminen. Ammattikorkeakoulut ovat vähentäneet koulutustarjontaansa 2 030 aloituspaikalla vuodesta 2013 alkaen, mikä tarkoittaa noin 8 prosentin leikkausta aloituspaikkoihin. Esitetyt leikkaukset kohdistuvat ammattikorkeakouluihin erityisen vaikeasti siksi, että keväällä 2012 päätetty aloituspaikkojen leikkaus ei vuonna 2014 ehdi toteutua kokonaislaajuudessaan

eikä kahdessa vaiheessa etenevä ammattikorkeakoulujen uudistaminen vielä ehdi tuoda riittäviä säästöjä tuottavia rakenteellisia muutoksia.

Valiokunta yhtyy hallituksen näkemykseen siitä, että aikuiskoulutuspolitiikan tehtävänä on muun ohella koko aikuisväestön koulutus- ja sivistysmahdollisuuksista huolehtiminen. Vapaa sivistystyö osaltaan vahvistaa toiminnallaan yhteiskunnan eheyttä, aktiivista kansalaisuutta sekä elinikäistä oppimista. Vapaa sivistystyö vastaa koulutustarjonnan ulkopuolelle muutoin jäävien ryhmien sivistyksellisiin tarpeisiin. Valiokunta toteaa, että vapaalle sivistystyölle eli kansalaisopistojen, kansanopistojen, opintokeskusten, kesäyliopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten opetukselle on kysyntää. Niiden vahvuus on myös siinä, että koulutus tavoittaa eri ikä- ja sosioekonomiset ryhmät ja myös matalamman koulutuksen omaavat kansalaiset eri puolilla maata. Valtion tuki on tärkeä, jotta opintomaksut voidaan pitää kohtuullisina.

Kulttuuri. Valiokunnan mielestä on selvää, että taidelaitoksilla, kuten myös muilla kulttuurin toimijoilla on edessään taloudellisesti vaativat vuodet. Valiokunta viittaa talousarvioehdotuksesta vuodelle 2014 antamaansa lausuntoon, jossa se totesi mm., että valiokunta on huolissaan kirjastojen, taiteen ja muun kulttuurin julkisen rahoituksen leikkauksista ja niiden haitallisesta vaikutuksesta kansalaisten mahdollisuuksiin käyttää eri puolilla maata kansalaisten hyvinvoinnin kannalta tärkeitä palveluita. Tilanne vaikeutuu myös kuntien vaikean taloustilanteen vuoksi.

Valiokunta korostaa sitä, että teattereiden, museoiden ja orkestereiden myönteinen taloudellinen vaikuttavuus on sekä välillistä että välitöntä. Kulttuuritoimijat yleensäkin lisäävät luovuutta ja monenlaista toimeliaisuutta yhteiskunnan kaikilla tasoilla niin paikallisesti kuin alueellisestikin ja niillä on siten entistä suurempi osuus kaikkien, myös yritysten ja yhteisöjen, menestyksessä.

Valiokunta kiinnittää erityisesti kuomiota siihen, että museoiden rahoituksen leikkaaminen pysyvästi yli viidenneksellä on sekä suhteellisesti että absoluuttisesti hyvin suuri ja museotyöhön kohdistuvat leikkaukset ovat kulttuuri-sektorin vertailussa siten kaksi kertaa muita suuremmat. Valiokunta korostaa, että museoiden tehtävä kulttuuriperinnön tallentajana on pitkäjänteistä. Vaarana on, että kokoelman, kulttuurihistoriallisen rakennuksen tai taideteoksen ylläpitotöiden väliaikainenkin loppuminen voi joutaa pysyviin vaurioihin tai jopa tuhoutumiseen.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

29 a §:n otsikko. Pykälä koskee myös vuotta 2014, joten otsikko on korjattu sen mukaiseksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 29 a § muutettuna seuraavasti (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

1. lakiehdotus

29 a §

Perusopetuksen yksikköhintojen laskeminen vuosina 2013—2015

(momentti kuten HE)

_____

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Inkeri Kerola /kesk	Sanna Lauslahti /kok
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Mika Niikko /ps
	Ritva Elomaa /ps	Mikaela Nylander /r
	Jukka Gustafsson /sd	Tuula Peltonen /sd
	Leena Harkimo /kok	Simo Rundgren /kesk
	Pauli Kiuru /kok	Pauliina Viitamies /sd
	Kimmo Kivelä /ps	vjäs. Sari Palm /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Pääministeri Kataisen hallitus jatkaa talouspäättöksillään sivistyksellisen perustan murentamista. Tavoite tehdä suomalaisista maailman osavain kansa lipuu yhä kauemmaksi. Jo toista kertaa peräkkäin opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusindeksit jäädytetään. Hallitusohjelmassa ja kehyspäätöksessä päätettyjä leikkauksia kohdistetaan mm. lukioon, ammatilliseen peruskoulutukseen, oppisopimuskoulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen, ammattikorkeakoulujen rahoitukseen, oppilaitosten perustamiskustannusten valtionosuuteen, vapaan sivistystyön rahoitukseen sekä teattereiden, orkestereiden ja museoiden rahoitukseen. Vuonna 2014 nämä säästöt lisääntyvät 62 milj. euroa edellisvuodesta, mistä 41 milj. euroa on kuntien ja kuntayhtymien arvioitu osuus. Ensi vuonna toimeenpannaan vuosien 2012–2013 kehysriihen leikkauspäätökset, yhteensä 362 miljoonaa euroa. Hallituksen päätösten seurauksena kuntapalveluiden rahoitusleikkaukset vuosina 2012–2017 ovat yhteensä 6,6 miljardia euroa. Keskusta ei näitä leikkauksia hyväksy.

Laadukas perusopetus kaiken perusta

Perusopetuksen rahoitus vähenee ensi vuonna valtionosuusleikkausten myötä. Hallitus jättää myös osan perusopetukseen kohdistuvista indeksitarkistuksista tekemättä. Yhdenmukaista olisi, että kustannustason muutoksesta johtuva indeksitarkistus tehtäisiin kaikkeen perusopetuslain mukaiseen opetukseen. Säästöt näkyvät ryhmäkokojen suurenemisena, jakotuntien vähenemisena, oppilaan tarvitseman yksilöllisen tuen ja ohjauksen vähenemisena sekä pienten koulujen ja erityisluokkien lakkauttamisena. Tämä on kestävämpi. Hallitus on selvästi unohtanut tai sivuuttanut tutkimukset lama-ajan säästöjen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin. Keskusta korostaa, että perusopetuksesta ei pidä säästää, sillä se luo pohjan koko tulevalle koulu-uralle.

Toisen asteen koulutuksen saavutettavuus varmistettava koko maassa

Koulutuksen saavutettavuus on turvattava koko maassa. Lapsilla ja nuorilla tulee olla mahdollisuus käydä koulua kotoa käsin. Hallitus esittää toisen asteen koulutuksen rahoitukseen merkittäviä vähennyksiä. Lukiokoulutuksen yksikköhintoja alennetaan 278,42 euroa/opiskelija, joka on 4,2 prosenttia nykytasosta. Ammatillisen koulutuksen yksikköhintaan on tulossa 1,6 prosentin leikkaus. Tämä heikentää koulutuksen laatua ja keskittää koulutusta entisestään. Kouluverkko kapenee väistämättä.

Osaamisen vahvistaminen on keskeinen keino uusien työpaikkojen syntymiselle ja hyvinvoinnin lisäämiselle. Koulutus ehkäisee syrjäytymistä. Toisen asteen koulutuksessa olevat nuoret ovat terveempiä ja voivat paremmin kuin vain peruskoulupohjan varaan jääneet ikätoverinsa. Tutkimusten mukaan toisen asteen opinnot pidentävät työuraa kymmenellä vuodella. Edellä mainitut seikat puoltavat resurssien kohdentamista toisen asteen koulutuksen kehittämiseen ja vahvistamiseen. Keskustan mielestä jokaisen nuoren oikeus on päästä toisen asteen koulutukseen. Sen saatavuus, nuorten yhdenvertaisuus ja laadukas opetus on turvattava ja yksikköhintojen leikkaukset peruttava.

Kattava ammattikorkeakouluverkko säilytettävä

Leikkauslinja ammattikorkeakoulukentällä jatkuu, ja määrärahoja vähennetään kymmeniä miljoonia. Ammattikorkeakoulujen opiskelijapaikkamääriä leikataan. Ammattikorkeakoulujen toimipisteitä suljetaan, opetusohjelmia lakkautetaan ja oppilaitosverkkoa tiivistetään rakenteellisen kehittämisen nimissä. Tämä johtaa alueiden elinvoimaisuuden näivettymiseen korkeakouluverkon harventuessa. Keskustan mielestä jokaisessa maakunnassa pitää olla korkeakoulu. Alueellisesti ja koulutuksellisesti tasapuolinen

ammattikorkeakouluverkko on säilytettävä myös tulevaisuudessa. Hallitus harjoittaa rankkaa keskittämispolitiikkaa pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Ammattikorkeakoulujen kokonaisleikkaukset kohoavat vuoden 2012 tasoon verraten 62 miljoonaan euroon. Tämä leikkaus on 6,6 % ammattikorkeakoulujen kokonaiskustannuksista. Kun lisäksi ammattikorkeakoulujen indeksi jäädytetään vuodeksi 2014, kasvaa kokonaisleikkaus 85 miljoonaan euroon eli 9 %:iin. Tämä on yliopistoihin verrattuna epätasa-arvoista. Keskusta ei tätä hyväksy. Leikkaukset kohdistuvat ammattikorkeakouluihin erityisen vaikeasti siksi, että päätetty aloituspaikkojen leikkaus ei vielä vuonna 2014 toteudu kokonaislaajuudessaan eikä kahdessa vaiheessa etenevä ammattikorkeakoulujen uudistaminen ehdi vielä tuoda riittäviä säästöjä tuottavia rakenteellisia muutoksia.

Laadukas kulttuuritarjonta mahdollistettava

Hallitus esittää, että vuonna 2012 voimaan tulleet säästöt museoiden, orkestereiden ja teattereiden toiminnan osalta muutetaan vuoden 2015 jälkeen pysyviksi. Lisäksi niiden yksikköhintoihin ei tehtäisi kustannustason tarkistusta ensi vuonna. Tämä linja heikentää kulttuuritarjontaa. Keskustan valiokuntaryhmän mielestä on tärkeää, että Suomessa on mahdollista tehdä laadukasta kulttuuria ja että myös maakunnissa säilyy kattava kulttuuritarjonta. Kaikkea toimintaa ja resursseja ei ole järkevää keskittää vain pääkaupunkiseudulle valtion taidelaitoksiin. Museoille, orkestereille ja teattereille on turvattava riittävät toimintaresurssit myös jatkossa.

Viimeisin suunnitelma kirjastolaitoksen alajosta on merkki kattavan kansansivistyksen romuttamisesta. Emme hyväksy mallia, jolla suunnitellaan leikattavaksi kirjastojen perustamiskustannukset. Nykyinen kirjastolaitos tähtää perinteisen kirjastotoiminnan lisäksi audiovisuaaliseksi keskuksiksi, missä lukutaidon ylläpitäminen ja kriittisen lukutaidon kehittäminen ovat avainsanoja. Kattava kirjastolaitos on pitänyt yllä suomalaisten lukuharrastusta ja itsensä sivistämistä asuinpaikasta, taloudellisista resurs-

seista tai sosiaalisesta asemasta riippumatta. Tämän periaatteen on säilyttävä vastaisuudessakin.

Vapaan sivistystyön toimintaedellytykset turvattava

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia on Suomessa 314 eri puolilla maata. Oppilaitoksiin lukeutuvat kansalais- ja työväenopistot, kansanopistot, opintokeskukset ja sivistysliitot, kesäyliopistot ja liikunnan koulutuskeskukset. Niissä opiskelee vuosittain noin miljoona nuorta ja aikuista. Kansalaisopistot tarjoavat koulutusta tulotasosta riippumatta, sillä valtion tuen avulla opintomaksut on pystytty pitämään kohtuullisina.

Vapaalla sivistystyöllä on tärkeä rooli koulutuskentässä ja nuorisotakuun toteuttamisessa. Tätä hallitus ei ole oivaltanut. Niistä noin 5 000 nuoresta, jotka — tilastojen mukaan — eivät jatka peruskoulun jälkeen tutkintoon johtavassa koulutuksessa jo noin 2 000 on kansanopistoissa perusopetuksen lisäopetuksessa eli kansanopistokympeillä ja vapaan sivistystyön linjoilla. Nämä nuoret eivät tilastoidu tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistujiksi, vaikka he opiskelevat kokopäivätoimisesti. Kohdentamalla nuoriso- ja koulutustakuuseen varattua resurssia kansanopistoille voitaisiin koulutuspaikkoja välittömästi lisätä koko maassa useilla sadoilla, jopa tuhannella opiskelijalla.

Valtion vuoden 2014 talousarvioesitys lakiehdotuksineen merkitsee kuitenkin sitä, että oppilaitosten mahdollisuudet vastata nuorisotakuun tarpeisiin heikkenevät merkittävästi. Hallituksen esittämät valtionosuuden leikkaukset, keskimääräisen yksikköhinnan alentaminen ja valtionosuusindeksin jäädytys syövät pohjaa vapaan sivistystyön perusrahoitukselta, jonka turvaaminen on kaikkein keskeisintä oppilaitosten laadukkaalle ja pitkäjänteiselle työlle.

Hallituksen lakiehdotukset ja harjoittama leikkauspolitiikka johtavat väistämättä siihen, että vain hyvätuloisilla on jatkossa varaa hankkia koulutusta ja sivistystä. Toteutuessaan ne romuttavat kansalaisten koulutuksellista tasa-arvoa. Keskustan valiokuntaryhmä vaatii, että vapaan sivistystyön toimijoiden mahdollisuudet

toteuttaa tehtävänsä ja vastata nuorisotakuun vaatimuksiin turvataan riittäväillä resursseilla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että sivistysvaliokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 2013

Inkeri Kerola /kesk
Simo Rundgren /kesk

VASTALAUSE 2

Perustelut

Perussuomalaisen eduskuntaryhmän sivistysvaliokunnan jäsenet esittävät mietintöön liittyvien lakiehdotusten hylkäämistä seuraavin perustein.

Esityksen mukaan tulevina vuosina:

1. Ei tehdä kustannustason muutoksesta johtuvia tarkistuksia.

2. Alennetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen keskimääräisiä yksikköhintoja.

3. Määritellään ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnan laskennan perusteena käytettävä prosenttiosuus ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta.

4. Määritellään alle 25-vuotiaalle perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeistä tutkintoa vaille olevalle oppisopimuskoulutuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon osan yksikköhinnan laskentatapa.

5. Säädetään teattereiden, orkestereiden ja museoiden yksikköhintojen laskemisesta sekä mahdollistetaan menettely, että Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhluvuoden merkkihankkeissa voidaan poiketa perustamishankkeen valtionavustuksia koskevista säännöksistä.

Kustannustason muutoksia koskevien tarkistusten tekemättä jättäminen aiheuttaa kuntien valtionosuuksiin yhteensä noin 54,35 miljoonan euron leikkauksen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusindeksitarkistukset esitetään jäädytettävän jo toisen kerran peräkkäin. Kun otetaan huomioon, että samaan aikaan vuosille 2012—2017 kohdistuvien leikkausten johdosta kunnilta jää saamatta valtionosuuksia yhteensä 6,6 miljardia euroa, on erittäin vaikeaa ymmärtää sitä, että hallituksen tavoite nostaa Suomi ja suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi onnistuisi vuoteen 2020 mennessä. Hallituksen teot ja tavoitteet ovat räikeässä ristiriidassa keskenään.

Lukiokoulutuksen yksikköhinnan alentaminen vähentää valtion ja kuntien rahoitusta vuonna 2014 yhteensä 35,8 miljoonalla eurolla, ja

amatillisen koulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan alennus vähentää valtion ja kuntien rahoitusta noin 26 miljoonalla eurolla.

Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhinnan kertoimen lasku leikkaa lisäkoulutukseen kohdennettavaa valtion rahoitusta 4,1 miljoonalla eurolla, jota tosin kompensoidaan tekemällä oppisopimuskoulutusta koskeva muutos alle 25-vuotiaalle peruskoulun suorittaneelle. Sinänsä kannatettava muutos lisää vuosittaisia kustannuksia noin 5,4 miljoonalla eurolla, josta valtion osuus on 2,3 miljoonaa euroa ja kuntien osuus 3,1 miljoonaa euroa. Kokonaisuutena tässäkin kohdassa kuntien rahoittama osuus tulee kasvamaan. Ikävintä asiassa tasa-arvon kannalta on se, että esitys rajaa lukion käyneet alle 25-vuotiaat "erikoistuetun" oppisopimuksen ulkopuolelle.

Ammattikorkeakouluihin kohdistuvat "säästöleikkaukset" ovat suurimmat verrattuna mihinkään muuhun valtion tai valtionosuusrahoitusta saavaan koulutuksen järjestäjään. Vuoden 2013 talousarviossa jäädytettiin korkeakoulujen rahoituksesta kustannustason nousua korvaava indeksi, joka edelleen lisäsi ammattikorkeakoulujen kustannusten kokonaisleikkausta edellistä esitystä suuremmaksi.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ammattikorkeakoulujen osalta indeksi edelleen jäädytettäisiin vuodeksi 2014. Tämä nostaa vuoden 2014 budjettiesityksen kokonaisleikkauksen 85 miljoonaan euroon, joka on noin 9 % vuoden 2012 tasoon verrattuna. Kun otetaan huomioon se, että yliopistojen indeksiä ei enää esitetä jäädytettäväksi vuonna 2014, tämä osoittaa sen, ettei korkeakoulusektoreita kohdella tasa-arvoisesti.

Hallituksen esitys ei ota huomioon sitäkään, että keväällä 2012 päätetty aloituspaikkojen leikkaus ei vuonna 2014 ehdi toteutua kokonaisuudessaan, eikä kahdessa vaiheessa etenevä ammattikorkeakoulujen uudistaminen ehdi tuottaa riittäviä säästöjä.

Hallituksen vuoden 2014 talousarvioesityksessä esitettyä tavoitetta "Korkeakoulut parantavat opetuksen laatua ja hyvän oppimisen edellytyksiä. Korkeakoulut kehittävät toimintaansa siten, että ne ovat kilpailukykyisiä, tasa-arvoisia, esteettömiä ja kiinnostavia opiskelupaikkoja" ei kyetä saavuttamaan.

Vapaalle sivistystyölle eli kansalaisopistojen, kansanopistojen, opintokeskusten, kesäyliopistojen ja liikunnan koulutuskeskusten opetustarjonnalle on ollut lisääntyvää kysyntää.

Vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät enemmän koulutusta kuin minkä valtionosuus kattaa. Monissa oppilaitosmuodoissa valtionosuus kattaa vain noin 60 prosenttia opetustunneista.

Erittäin merkittävää on se, että vapaan sivistystyön oppilaitosten koulutustarjonta tavoittaa kaikki ikä- ja sosioekonomiset ryhmät ja myös matalamman koulutuksen omaavat kansalaiset eri puolilla maata. Selvitysten mukaan kansalaisopistoilla ja kansanopistoilla on merkittävä rooli tavalla tai toisella syrjäytyneiden aikuisten ja nuorten yhteiskuntakelpoisuuden parantamisessa. Valtion tuen avulla opintomaksut on voitu pitää tasolla, joka on mahdollistanut koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamisen. Hallituksen esityksen vuoksi näiden yhteiskuntapoliittisesti tärkeiden tavoitteiden toteuttaminen vaikeutuu ja jopa vaarantuu.

Vapaan sivistystyön kehittämis- ja uudistamishankkeissa on 1990-luvulta lähtien korostettu sitä, että muutoksia ja uudistuksia tehdään perusrahoitusta vaarantamatta. Hallituksen esitys leikkaa tosiasiallisesti nimenomaan oppilaitosten perusrahoitusta, koska valtionosuus ei seu-

raa kustannustason nousua. Oppilaitosten pitkäjänteinen kehittäminen on mahdotonta, jos perusrahoitukseen ei voi luottaa.

Teattereiden, orkestereiden ja museoiden yksikköhintojen laskemisella ei valtiontaloutta paranneta, sillä kyseessä on promilletason säästöt kokonaismenoissa. Mutta muutaman miljoonan leikkauksilla vaarannetaan koko maan kattavat ja tasapuoliset kulttuuripalvelut sekä aiheutetaan satojen työpaikkojen menetykset tulevana vuosina, koska menettelyä esitetään pysyväksi.

Esitettyjen laaja-alaisten leikkausten seurauksena:

1. Kuntien ja muiden koulutuksen ja kulttuuritoimen järjestäjien vastuulla olevat koulutus- ja kulttuuripalvelujen saatavuus ja laatu heikenevät merkittävästi.

2. Koululaisten ja opiskelijoiden tasa-arvo ja yhdenvertaisuus vaarantuu, mikä edesauttaa nuorten syrjäytymistä. Edellisen laman aikana tehtyjen vastaavien leikkausten seurauksia on tutkittu mm. THL:n tekemässä "Laman lapset" -tutkimuksessa, joka kertoo karusti, mitä seurauksia esitetyn kaltaisella lakimuutoksella voi olla. Tehdyn rekisteritutkimuksen mukaan joka neljäs vuonna 1987 syntynyt on tehnyt rikoksia tai rikkomuksia, joka viides on kärsinyt tai kärsii edelleen mielenterveysongelmista ja joka kuudes on vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 2013

Ritva Elomaa /ps
Kimmo Kivelä /ps
Mika Niikko /ps